

Program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej

**PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH
NA LATA 2007-2013**

(PROW 2007-2013)

**DZIAŁANIE 311
„RÓŻNICOWANIE W KIERUNKU DZIAŁALNOŚCI NIEROLNICZEJ”**

PORADNIK DLA BENEFICJENTÓW

Warszawa, kwiecień 2010 r.

SZANOWNI PAŃSTWO

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) jest podstawowym instrumentem wsparcia przekształceń strukturalnych, ekonomicznych i społecznych w rolnictwie i przetwórstwie produktów rolnych w nowym okresie programowania, finansowanym z udziałem środków UE. Program ten w znacznej swojej części stanowi kontynuację wsparcia udzielanego w ramach dwóch programów, tj.:

- Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”,
- Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004-2006.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pełni funkcję agencji płatniczej dla wszystkich - oraz podmiotu wdrażającego dla większości działań PROW 2007-2013. Jednym z działań wdrażanych przez ARiMR jest *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*. Stanowi ono formę kontynuacji wsparcia udzielanego rolnikom w ramach działania *Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów*” objętego SPO „Restrukturyzacja...”.

Istotne znaczenie dla potencjalnych beneficjentów ma zapewnienie im niezbędnego dostępu do informacji o zasadach udziału oraz procedurze ubiegania się o dofinansowanie w ramach działań PROW 2007-2013. Służyć temu ma niniejszy Poradnik, który został przygotowany specjalnie dla zainteresowanych ubieganiem się o pomoc w ramach działania *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*.

Mam nadzieję, iż informacje zawarte w Poradniku ułatwią Państwu udział w Programie oraz pozwolą na realizację przedsięwzięć przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich.

Kto może zostać beneficjentem działania *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*?

O pomoc może ubiegać się rolnik lub jego domownik w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, lub małżonek tego rolnika:

- który jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
- który jest pełnoletni i nie ukończył 60 roku życia,
- który ma miejsce zamieszkania w miejscowości należącej do:
  - gminy wiejskiej, lub
  - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
  - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
- który nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str. 1, z późn. zm.), oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia lub przepisów odrębnych,

Uwaga: Wykluczeniu ze wsparcia w ramach tego samego działania w danym i następnym roku kalendarzowym podlega beneficjent, w przypadku którego w trakcie procesu przyznawania i wypłacania pomocy stwierdzi się umyślne złożenie fałszywego oświadczenia.

- który nie wystąpił o przyznanie lub nie przyznano mu renty strukturalnej w ramach PROW 2004-2006 lub PROW 2007-2013,
- który jest nieprzerwanie ubezpieczony w pełnym zakresie na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników przez okres co najmniej ostatnich 12 miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia *Wniosku o przyznanie pomocy*,
- który nie będzie realizował operacji¹ jako współnik spółki cywilnej,

jeżeli za rok poprzedzający rok złożenia *Wniosku o przyznanie pomocy*, do gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego posiadanego przez tego rolnika, przyznano płatność do gruntów rolnych.

Rolnik jest to pełnoletnia osoba fizyczna, zamieszkująca i prowadząca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osoba, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia. **Domownik** natomiast jest to osoba bliska rolnikowi, która:

- pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie,
- stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.²

¹ operacja - odpowiednik pojęcia „projekt”, stosowanego w przypadku SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”; oznacza inwestycję lub kilka inwestycji, na realizację których występuje się o pomoc w jednym *Wniosku o przyznanie pomocy*

² W rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Na jakie operacje może być przyznana pomoc?

Pomoc może być przyznana na operację obejmującą wyłącznie inwestycje związane z podjęciem lub prowadzeniem działalności nierolniczej, jeśli m.in.:

- operacja jest uzasadniona ekonomicznie,
- operacja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają do niej zastosowanie,
- działalność, której dotyczy operacja, zarejestrowana jest w miejscowości należącej do gminy:
  - wiejskiej, albo
  - miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, albo
  - miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
- inwestycje związane z budową, remontem, wyposażeniem, zagospodarowaniem nieruchomości objętych operacją, dotyczą nieruchomości położonych w ww. miejscowościach,
- operacja wiąże się z możliwością zatrudnienia w ramach podjętej albo rozwijanej działalności nierolniczej,
- operacja nie jest finansowana z udziałem innych środków publicznych,
- realizacja operacji nie została rozpoczęta przed dniem w którym został złożony *Wniosek o przyznanie o pomocy* (**Uwaga:** koszty poniesione przed dniem zawarcia *Umowy* ponoszone są na wyłączne ryzyko wnioskodawcy, co oznacza, że w przypadku odmowy przyznania pomocy, tj. nie podpisania *Umowy*, wnioskodawcy nie będzie przysługiwać roszczenie o zwrot poniesionych kosztów).

Jaki jest zakres działalności nierolniczych objętych pomocą?

Pomoc może być udzielana z tytułu podejmowania lub rozwijania działalności w zakresie:

- usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa,
- usług dla ludności,
- sprzedaży hurtowej i detalicznej,
- rzemiosła lub rękodzielnictwa,
- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych,
- usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, w tym wynajmowania pokoi w budynku mieszkalnym oraz sprzedaży posiłków domowych lub świadczenia innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym,
- usług transportowych,
- usług komunalnych,
- przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych,
- magazynowania lub przechowywania towarów,
- wytwarzania produktów energetycznych z biomasy,
- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Szczegółowy wykaz kategorii działalności gospodarczej w ramach działania *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*, sporządzony został na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) i zawarty jest w Załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie *szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”* z dnia 17

października 2007 r. Został on zamieszczony również w końcowej części niniejszego Poradnika (Załącznik nr 1, pkt. a).

Uwaga:

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. z 2008 r, Nr 85, poz.519) wprowadziło zmiany uwzględniające obowiązujący od 01.01.2008 r. schemat klasyfikacji PKD (Załącznik nr 1, pkt. b do Poradnika). Podmioty ubiegające się o pomoc finansową będą mogły posługiwać się dwoma systemami klasyfikacji do końca grudnia 2009 r. Po tej dacie będzie obowiązywała wyłącznie klasyfikacja zgodna z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz.U. z 2007 r., Nr 251, poz. 1885).

W przypadku osób, które obecnie podejmują działalność gospodarczą zastosowanie ma wyłącznie znowelizowana nomenklatura kodów PKD.

Jaki jest maksymalny okres realizacji operacji?

Pomoc może być przyznawana wnioskodawcy, jeżeli:

- 1) operacja będzie realizowana w 1 albo 2 etapach,
- 2) złożenie *Wniosku o płatność* pośrednią nastąpi w terminie 24 miesięcy od dnia zawarcia *Umowy przyznania pomocy*,
- 3) zakończenie realizacji operacji i złożenie *Wniosku o płatność* ostateczną nastąpi w terminie:
  - 36 miesięcy od dnia zawarcia *umowy* – w przypadku operacji realizowanych w 2 etapach,
  - 24 miesięcy od dnia zawarcia *umowy* – w przypadku operacji realizowanych w 1 etapie,lecz nie później niż do dnia 30 czerwca 2015 r.;
- 4) płatność ostateczna będzie obejmować nie mniej niż 25% łącznej planowanej wysokości pomocy.

W przypadku operacji obejmującej inwestycje polegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu liczba etapów może wynieść maksymalnie 10. Pierwszy *Wniosek o płatność* pośrednią należy złożyć w terminie 12 miesięcy od dnia zawarcia *umowy*, przy czym *wnioski* te nie mogą być składane częściej niż 2 razy w roku. Zakończenie realizacji operacji i złożenie *Wniosku o płatność* ostateczną musi nastąpić w terminie 60 miesięcy od dnia zawarcia *umowy*, lecz również nie później niż do dnia 30 czerwca 2015 r.

Jakie rodzaje kosztów są uznawane za kwalifikowalne?

Zakres kosztów kwalifikowalnych operacji realizowanej w ramach omawianego działania obejmuje koszty:

- 1) budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej oraz koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki;
- 2) nadbudowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych wraz z zakupem instalacji technicznej oraz koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki;
- 3) zagospodarowania terenu;
- 4) zakupu maszyn, urządzeń, narzędzi, wyposażenia i sprzętu;

- 5) zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu podejmowanej lub rozwijanej działalności nierolniczej;
- 6) zakupu środków transportu, z wyłączeniem zakupu samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób (łącznie z kierowcą), z tym, że w przypadku pojazdów samochodowych, naczep lub przyczep:
  - a) w wysokości nieprzekraczającej trzykrotności pozostałych inwestycyjnych kosztów kwalifikowalnych operacji – w przypadku działalności nierolniczej w zakresie świadczenia wyłącznie usług transportowych,
  - b) w wysokości nieprzekraczającej równowartości pozostałych inwestycyjnych kosztów kwalifikowalnych operacji – w przypadku działalności nierolniczej w zakresie świadczenia innych usług niż usługi transportowe;

Uwaga:

Zakup środków transportu przeznaczonych do towarowego transportu drogowego przez osoby prowadzące działalność gospodarczą w zakresie:

- Transport drogowy towarów (kod PKD 49.41.Z) – według obowiązującej Polskiej Klasyfikacji Działalności;
- Transport drogowy towarów pojazdami specjalizowanymi (kod PKD 60.24.A);
- Transport drogowy towarów pojazdami uniwersalnymi (kod PKD 60.24.B);
- Wynajem samochodów ciężarowych z kierowcą (kod PKD 60.24.C) – według poprzednio obowiązującej Polskiej Klasyfikacji Działalności

nie stanowi kosztu kwalifikowalnego. Ograniczenie to, nie obejmuje innych elementów kosztów kwalifikowalnych w operacjach realizowanych przez Wnioskodawców prowadzących działalność w ramach ww. kodów PKD.

- 7) rat zapłaconych tytułem wykonania umowy leasingu, nieprzekraczające ceny netto nabycia rzeczy, o których mowa w pkt 4 i 6, jeżeli przeniesienie własności tych rzeczy na beneficjenta nastąpi w okresie realizacji operacji, lecz nie później niż do dnia złożenia *Wniosku o płatność ostateczną*.

Uwaga: Do kosztów, o których mowa w pkt 1-5, zalicza się także koszty transportu do miejsca realizacji operacji materiałów służących realizacji operacji oraz maszyn, urządzeń, narzędzi, wyposażenia i sprzętu objętych operacją oraz koszty ich montażu.

Do kosztów kwalifikowalnych zaliczyć można koszty ogólne związane z przygotowaniem i realizacją operacji, tj.:

- przygotowania dokumentacji technicznej operacji, w szczególności:
  - kosztorysów,
  - projektów architektonicznych lub budowlanych,
  - ocen lub raportów oddziaływania na środowisko,
  - dokumentacji geologicznej lub hydrologicznej,
  - wypisów i wyrysów z katastru nieruchomości,
  - projektów technologicznych;
- opłat za patenty lub licencje,
- sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego oraz koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi.

w wysokości nieprzekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych.

Jakie koszty nie mogą być uznane za kwalifikowalne?

Zakres kosztów kwalifikowalnych nie obejmuje m.in.:

- budowy budynków mieszkalnych,
- zakupu rzeczy używanych,
- zakupu samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób (łącznie z kierowcą),
- podatku od towarów i usług (VAT),
- finansowania poprzez leasing zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu podejmowanej lub rozwijanej działalności nierolniczej.

Jaki jest maksymalny poziom i wysokość pomocy?

Pomoc jest udzielana w formie refundacji części poniesionych kosztów kwalifikowalnych operacji.

Uwaga:

W dniu 9 kwietnia br. została opublikowana *Ustawa z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o uruchamianiu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej przeznaczonych na finansowanie wspólnej polityki rolnej, wprowadzająca możliwość występowania o zaliczkę na realizację operacji*. Wejdzie ona w życie 30 dni od dnia ogłoszenia, tj. 10 maja 2010 r.

Zgodnie z założeniami ww. ustawy, zaliczka będzie mogła być wypłacana podmiotom, które:

1. złożyły wnioski o przyznanie pomocy w dotychczas przeprowadzonych naborach - na podstawie złożonego *Wniosku o zaliczkę*;
2. będą składać wnioski w kolejnych naborach, w których wnioskowanie o zaliczkę będzie następować wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy.

W przypadku Beneficjentów, którzy złożyli już wniosek o przyznanie pomocy, zaliczka będzie mogła być wypłacona na wniosek złożony w terminie **30 dni od dnia**:

- wejścia w życie ww. ustawy - w przypadku Beneficjentów, z którymi podpisano umowę przed dniem wejścia w życie ustawy;
  - przyznania pomocy (tj. podpisania umowy) - w przypadku Beneficjentów, z którymi umowa zostanie podpisana po dniu wejścia w życie tej ustawy,
- na podstawie zmienionej umowy.

Maksymalny poziom pomocy finansowej może wynosić **50%** kosztów kwalifikowalnych.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie **100 tys. zł** na jednego beneficjenta. Uwzględnia się przy tym sumę kwot pomocy wypłaconej w ramach operacji zrealizowanych i kwot pomocy przyznanej w ramach operacji niezakończonych.

Uwaga: W odniesieniu do pomocy udzielanej w ramach omawianego działania stosowana jest zasada *de minimis* zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. Oznacza to, iż łączna kwota pomocy publicznej (wraz z wnioskowaną), wobec której stosowana jest zasada *de minimis*, nie może przekroczyć 200 tys. euro a dla podmiotów gospodarczych działających w sektorze transportu drogowego – 100 tys. euro, w okresie kolejnych trzech lat budżetowych. Okres ten należy oceniać w sposób ciągły, tzn. dla każdego przypadku nowej pomocy *de minimis* należy ustalić łączną kwotę pomocy *de minimis* przyznaną w ciągu danego roku budżetowego oraz dwóch poprzedzających go lat budżetowych.

Kiedy i gdzie można składać *Wnioski o przyznanie pomocy?*

Osoba zainteresowana uzyskaniem wsparcia w ramach działania *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*, podobnie jak w przypadku innych działań PROW 2007-2013 wdrażanych przez ARiMR, musi złożyć *Wniosek o przyznanie pomocy* wraz z kompletem załączników w terminie podanym do publicznej wiadomości przez Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Informacja o możliwości składania w danym roku *Wniosków o przyznanie pomocy* w ramach działania *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* objętego PROW 2007-2013 podawana jest na stronie internetowej ARiMR oraz co najmniej w jednym dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym. *Wnioski* można składać po upływie 14 dni od dnia podania do publicznej wiadomości ww. informacji.

Data zakończenia przyjmowania *wniosków* zależy natomiast od dostępności środków finansowych. Prezes Agencji – nie rzadziej niż co 14 dni - przekazuje do publicznej wiadomości na stronie internetowej ARiMR informacje o liczbie *Wniosków o przyznanie pomocy* złożonych w danym roku realizacji Programu i związanym z nimi zapotrzebowaniu na środki finansowe, z podziałem na województwa. Termin składania *wniosków* w danym roku realizacji Programu upływa z końcem dnia roboczego następującego po dniu podania do publicznej wiadomości na stronie internetowej Agencji informacji określającej, że ww. zapotrzebowanie osiągnęło co najmniej 120% dostępnych środków w danym roku w danym województwie, lecz nie później niż w dniu 31 grudnia danego roku.

Wzór *Wniosku o przyznanie pomocy* oraz wzory obowiązujących formularzy można znaleźć na stronach internetowych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa www.arimr.gov.pl lub Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi www.minrol.gov.pl, z wyjątkiem załączników wystawianych przez uprawnione do tego urzędy lub instytucje. Można go również pobrać w oddziale regionalnym ARiMR.

Formularz *wniosku* zawiera również wykaz wymaganych załączników, z których część jest sporządzana na formularzach udostępnianych przez Agencję.

Wniosek wraz z wymaganymi załącznikami składa się osobiście lub przez upoważnioną osobę, bezpośrednio w oddziale regionalnym Agencji, właściwym ze względu na miejsce realizacji operacji.

W jednym roku można złożyć jeden *Wniosek o przyznanie pomocy*. Ograniczenie to nie dotyczy jedynie sytuacji, gdy na podstawie uprzednio złożonego *wniosku* nie przyznano pomocy.

Pomoc w poprawnym wypełnieniu *wniosku* oraz sporządzeniu niezbędnych załączników stanowi *Instrukcja wypełniania Wniosku o przyznanie pomocy*.

Do *wniosku* należy załączać oryginały dokumentów, chyba że w *Instrukcji* zostało to określone inaczej. Załączone kopie dokumentów powinny być potwierdzone za zgodność z oryginałem przez notariusza lub podmiot, który wydał dokument lub pracownika ARiMR, chyba, że w treści ich opisu w *Instrukcji* określono inaczej.

Załączone dokumenty, takie jak: opinie, protokoły, wypisy, odpisy, zaświadczenia, pozwolenia itp., uznawane są przez oddział regionalny ARiMR za ważne bezterminowo, jeżeli w ich treści albo w *Instrukcji* nie określono inaczej.

Dołączane do *wniosku* dokumenty powinny być aktualne, tzn. muszą zawierać dane prawdziwe i zgodne ze stanem faktycznym. W przypadku dokumentów sporządzonych w języku obcym wnioskodawca powinien dołączyć ich tłumaczenia na język polski dokonane przez tłumacza przysięgłego.

Do *Wniosku o przyznanie pomocy* należy załączyć m.in. ***Ekonomiczny plan operacji*** (biznes plan), sporządzony na formularzu udostępnionym przez Agencję. W jego sporządzeniu pomocna będzie *Instrukcja wypełniania Ekonomicznego planu operacji dla Działania Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej objętego PROW 2007-2013*.

Jaka jest procedura przyznawania pomocy?

Z chwilą złożenia *wniosku* Agencja wydaje potwierdzenie zawierające datę i godzinę jego wpływu, opatrzone pieczęcią Agencji i podpisane przez osobę przyjmującą ten *wniosek*. Pomoc przysługuje według kolejności złożenia *wnioseków*. Agencja rozpatruje *wniosek* w terminie 4 miesięcy od dnia jego złożenia.

Uwaga:

Wnioski o przyznanie pomocy złożone w 2008 roku rozpatruje się w terminie 7 miesięcy od dnia złożenia *Wniosku*.

Wezwanie przez Agencję wnioskodawcy do wykonania określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy wstrzymuje bieg terminu rozpatrywania *wniosku* do czasu wykonania przez wnioskodawcę tych czynności.

W pierwszej kolejności *Wniosek o przyznanie pomocy* poddawany jest **wstępnej weryfikacji** dotyczącej:

- niepodlegania wykluczeniu z możliwości otrzymania pomocy,
- terminowości złożenia *wniosku*,
- przestrzegania ograniczeń dotyczących liczby składanych *wnioseków* w ramach naboru (roku),
- wypełnienia wszystkich wymaganych pól *wniosku*,
- załączenia wszystkich dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia wstępnej weryfikacji spełniania podstawowych wymogów formalnych, wskazanych m.in. w części VI *wniosku*.

W razie stwierdzenia uchybień/braków w ww. zakresie Agencja nie przyznaje pomocy.

Kolejne etapy weryfikacji *wniosku* obejmują:

- ocenę kompletności i poprawności oraz zgodności z zasadami dotyczącymi przyznawania pomocy w ramach działania *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* i weryfikacji krzyżowej,
- ocenę techniczną i ekonomiczną,
- wizytację w miejscu.

Jeżeli *wniosek* nie spełnia wymagań będących przedmiotem oceny na kolejnych etapach jego weryfikacji, Agencja wzywa wnioskodawcę, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania, chyba że zachodzą niebudzące wątpliwości przesłanki nieprzyznania pomocy. Jeżeli wnioskodawca, pomimo wezwania do usunięcia braków, nie usunął w terminie:

- żadnego z braków - Agencja nie przyznaje pomocy;

- wszystkich braków - Agencja wzywa ponownie wnioskodawcę, w formie pisemnej, do usunięcia pozostałych braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania, chyba że zachodzą nie budzące wątpliwości przesłanki nieprzyznania pomocy.

Jeżeli wnioskodawca, pomimo ponownego wezwania do usunięcia braków, nie usunął wszystkich braków w terminie, Agencja nie przyznaje pomocy.

Uwaga: Terminy liczone są w dniach kalendarzowych od dnia następującego po dniu odebrania pisma przez wnioskodawcę. W przypadku, gdy koniec terminu przypada na dzień ustawowo wolny od pracy – wówczas za ostatni dzień tego terminu uważa się najbliższy następny dzień roboczy.

W przypadku składania uzupełnień, poprawnych/poprawionych dokumentów lub wyjaśnień, osobiście lub za pomocą poczty kurierskiej o terminowości ich złożenia decyduje data złożenia dokumentów w oddziale regionalnym ARiMR.

Jeśli dokumenty przesłane zostały pocztą o terminowości decyduje data stempla pocztowego. Zaleca się dokonywać wysyłki listem poleconym.

Złożony wniosek nie może być zmieniany przez wnioskodawcę w zakresie planu finansowego operacji lub zestawienia rzeczowo-finansowego operacji, z wyłączeniem zmian wynikających z wezwań Agencji.

Jeżeli w trakcie rozpatrywania *Wniosku o przyznanie pomocy* niezbędne jest uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub opinii innego podmiotu, lub zajdą nowe okoliczności budzące wątpliwości, co do możliwości przyznania pomocy, termin rozpatrywania *wniosku* wydłuża się o czas niezbędny do uzyskania wyjaśnień lub opinii, o czym Agencja informuje na piśmie wnioskodawcę.

W razie uchybienia terminu wykonania przez wnioskodawcę określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy Agencja, na prośbę wnioskodawcy, przywraca termin wykonania tych czynności, jeżeli wnioskodawca:

- wniósł prośbę w terminie 14 dni od dnia ustania przyczyny uchybienia;
- jednocześnie z wniesieniem prośby dopełnił czynności, dla której określony był termin;
- uprawdopodobnił, że uchybienie nastąpiło bez jego winy.

Przywrócenie terminu do złożenia prośby o przywrócenie terminu jest niedopuszczalne.

W przypadku przywrócenia terminu wykonania przez wnioskodawcę określonych czynności w ramach postępowania w sprawie przyznania pomocy, po zakończeniu tego postępowania, do ustalenia kolejności, w jakiej przysługuje pomoc przyjmuje się, że *wniosek* został złożony w dniu przywrócenia terminu.

Na uzasadnioną prośbę wnioskodawcy Agencja może wyrazić zgodę na przedłużenie terminu wykonania przez wnioskodawcę określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy, jednak nie dłużej niż o 6 miesięcy, przy czym przedłużenie terminu o więcej niż miesiąc wymaga udokumentowania przez wnioskodawcę przyczyny przedłużenia.

W przypadku nierozpatrzenia *wniosku* w terminie Agencja zawiadamia wnioskodawcę o przyczynach zwłoki, wskazując nowy termin rozpatrzenia *wniosku*, nie dłuższy niż 3 miesiące.

W razie śmierci wnioskodawcy albo w razie zbycia całości lub części gospodarstwa rolnego w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy, następca prawny wnioskodawcy albo nabywca gospodarstwa rolnego lub jego części nie może wstąpić do toczącego się

postępowania na miejsce wnioskodawcy. *Wniosek* wówczas złożony przez wnioskodawcę, Agencja pozostawia bez rozpatrzenia z chwilą uprawdopodobnienia ww. zdarzenia.

Podpisanie *Umowy przyznania pomocy*

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia *Wniosku o przyznanie pomocy* Agencja wyznacza niezwłocznie wnioskodawcy, w formie pisemnej, termin zawarcia *umowy*, nie dłuższy niż 14 dni od dnia otrzymania wezwania. W przypadku, gdy wnioskodawca nie stawi się w wyznaczonym terminie w celu zawarcia *umowy* albo odmówi jej podpisania, Agencja nie przyznaje pomocy, chyba że wnioskodawca stawi się w celu podpisania *umowy* i ją podpisze w innym terminie:

- uzgodnionym z Agencją przed upływem wyznaczonego w wezwaniu terminu, nie dłuższym niż miesiąc albo
- wyznaczonym przez Agencję, nie dłuższym niż 21 dni od dnia, na który został wyznaczony poprzedni termin zawarcia *umowy*.

Umowa przyznania pomocy jest zawierana na formularzu określonym przez Agencję i udostępnionym na stronach internetowych Agencji. *Umowa* ta określa m.in.:

- zakres i cel operacji,
- prawa i obowiązki stron (ARiMR i beneficjenta),
- wysokość i maksymalny poziom przyznanej pomocy,
- zobowiązania beneficjenta,
- warunki i okoliczności, w jakich *umowa* może być zmieniona,
- tryb i warunki dokonywania płatności.

Zabezpieczeniem należytego wykonania przez beneficjenta zobowiązań określonych w *umowie* jest weksel niepełny (in blanco) wraz z deklaracją wekslową sporządzoną na formularzu udostępnionym przez Agencję. Weksel wraz z deklaracją wekslową podpisywane są przez beneficjenta w obecności upoważnionego pracownika Agencji, a następnie są składane w oddziale regionalnym Agencji w dniu zawarcia *umowy*.

Zawarta *umowa* może zostać zmieniona na wniosek każdej ze stron. Zmiana warunków *umowy* wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności. Zmiany w *umowie* nie mogą spowodować jednak zwiększenia określonej w *umowie* kwoty pomocy, zmiany celu operacji, ani zmiany zobowiązania o niefinansowaniu operacji z udziałem innych środków publicznych przyznanych w związku z realizacją tej operacji.

Realizacja operacji

Z chwilą podpisania *Umowy* wnioskodawca staje się beneficjentem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 i może rozpocząć realizację operacji, zgodnie z określonym w *Umowie* zakresem rzeczowym i finansowym.

Uwaga: Zgodnie z § 4 ust 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r. (Dz.U. nr 200 poz.1442 z późn. zm.), w przypadku przyznania pomocy, do kosztów kwalifikowalnych zaliczane będą również koszty kwalifikowalne poniesione przez wnioskodawcę przed dniem zawarcia *Umowy*, lecz nie wcześniej niż w dniu, w którym został złożony *Wniosek o przyznanie pomocy*, a w przypadku kosztów stanowiących koszty ogólne – nie wcześniej niż w dniu 1 stycznia 2007 r.”

Oznacza to, iż rozpoczęcie realizacji operacji może nastąpić od dnia, w którym został złożony *Wniosek o przyznanie pomocy*. Jednakże koszty poniesione przed dniem

zawarcia Umowy są ponoszone na wyłączne ryzyko wnioskodawcy. W przypadku odmowy przyznania pomocy wnioskodawcy nie przysługuje roszczenie o ich zwrot.

Realizując operację beneficjent musi pamiętać o tym, iż poniesienie kosztów kwalifikowalnych wymaga właściwego udokumentowania, co się wiąże z koniecznością gromadzenia oryginałów faktur lub innych dokumentów księgowych o równoważnej wartości dowodowej oraz dowodów zapłaty.

Uwaga: Refundacji mogą podlegać koszty transakcji w formie rozliczenia pieniężnego, jeśli ich wartość - bez względu na liczbę wynikających z niej płatności – nie przekracza 10 tys. zł. W przypadku natomiast kosztów przekraczających 10 tys. zł obowiązuje forma rozliczenia bezgotówkowego przeprowadzonego poleceniem przelewu.

Co należy zrobić po zakończeniu realizacji operacji?

Po zakończeniu realizacji całości operacji lub jednego z jej etapów, w celu otrzymania przysługującej refundacji kosztów kwalifikowalnych beneficjent składa osobiście lub przez upoważnioną osobę *Wniosek o płatność* pośrednią lub ostateczną bezpośrednio w tym samym oddziale regionalnym ARiMR, w którym wcześniej złożył *Wniosek o przyznanie pomocy*.

Wzór *Wniosku o płatność* można znaleźć na stronach internetowych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa www.arimr.gov.pl. Można go również pobrać w oddziale regionalnym ARiMR.

Wniosek w wersji papierowej, wypełniony zgodnie z *Instrukcją do Wniosku o płatność*, wraz z wymaganymi załącznikami (w tym dokumentami potwierdzającymi poniesione wydatki) należy złożyć w terminie określonym w *Umowie przyznania pomocy*. Załączniki te wymienione są w formularzu *Wniosku o płatność*, ich wykaz stanowi również załącznik do *umowy*.

Wraz z *Wnioskiem o płatność* należy złożyć wszystkie niezbędne opinie, zaświadczenia, uzgodnienia, pozwolenia lub inne decyzje związane z realizacją operacji, o ile wymagają tego obowiązujące przepisy prawa oraz postanowienia *umowy*.

Do dnia złożenia *Wniosku o płatność* wszystkie maszyny, urządzenia, infrastruktura, wyposażenie zakupione w ramach operacji powinny być zamontowane, uruchomione i sprawne, obiekty budowlane – odebrane i dopuszczone do użytkowania, jeśli wymagają tego przepisy obowiązującego prawa.

Wszystkie dokumenty sporządzone w języku obcym powinny być przetłumaczone na język polski przez tłumacza przysięgłego.

Agencja rozpatruje *wniosek* w terminie 3 miesięcy i dokonuje wypłaty środków finansowych z tytułu pomocy niezwłocznie po pozytywnym rozpatrzeniu *Wniosku o płatność*.

Wezwanie przez Agencję beneficjenta do wykonania określonych czynności w toku postępowania w sprawie wypłaty pomocy wstrzymuje bieg terminu rozpatrywania wniosku do czasu wykonania przez niego tych czynności. Jeżeli w trakcie rozpatrywania *wniosku* niezbędne jest uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub opinii innego podmiotu, lub zajdą nowe okoliczności budzące wątpliwości, co do możliwości wypłaty pomocy, termin rozpatrywania *wniosku* wydłuża się również o czas niezbędny do uzyskania wyjaśnień lub opinii, o czym Agencja informuje na piśmie beneficjenta.

Jeżeli *wniosek* nie został wypełniony we wszystkich wymaganych pozycjach lub nie dołączono do niego wymaganych dokumentów, lub *wniosek* albo dokumenty nie spełniają innych wymagań, Agencja wzywa beneficjenta, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania. Jeżeli beneficjent pomimo

wezwania, nie usunął braków w wyznaczonym terminie, Agencja wzywa ponownie beneficjenta, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania. Jeżeli beneficjent, pomimo ponownego wezwania, nie usunął braków Agencja rozpatruje *wniosek* w zakresie, w jakim został wypełniony oraz na podstawie dołączonych i poprawnie sporządzonych dokumentów.

W trakcie rozpatrywania *wniosku* Agencja może wzywać beneficjenta, w formie pisemnej, do wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy lub przedstawienia dowodów na potwierdzenie tych faktów, w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania.

Uwaga: Terminy liczone są w dniach kalendarzowych od dnia następującego po dniu doręczenia wezwania. W przypadku, gdy koniec terminu przypada na dzień ustawowo wolny od pracy – wówczas za ostatni dzień tego terminu uważa się najbliższy następny dzień roboczy.

Na uzasadnioną prośbę beneficjenta Agencja może wyrazić zgodę na przedłużenie terminu wykonania przez niego określonych czynności w toku postępowania w sprawie wypłaty pomocy, jednak nie dłużej niż o 6 miesięcy. Przedłużenie terminu o więcej niż miesiąc wymaga udokumentowania przez beneficjenta przyczyny przedłużenia.

Tryb wypłaty środków finansowych z tytułu pomocy określa *umowa*, z tym, że są one wypłacane na *Wniosek o płatność*, jeżeli beneficjent:

- zrealizował operację lub jej etap oraz poniósł związane z tym koszty, zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu do działania *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* i w *umowie* oraz określonymi w innych przepisach dotyczących inwestycji objętych operacją;
- zrealizował lub realizuje zobowiązania określone w *umowie*;
- udokumentował zrealizowanie operacji lub jej etapu, w tym poniesienie kosztów kwalifikowalnych związanych z tą operacją.

Jeśli beneficjent nie spełnił któregokolwiek z ww. warunków, pomoc może być wypłacona w części dotyczącej operacji lub jej etapu, które zostały zrealizowane zgodnie z tymi warunkami oraz jeżeli cel operacji został osiągnięty lub może zostać osiągnięty do dnia złożenia *Wniosku o płatność* ostateczną.

W przypadku składania uzupełnień, poprawnych/poprawionych dokumentów lub wyjaśnień, osobiście lub za pomocą poczty kurierskiej o terminowości złożenia decyduje data złożenia dokumentów w oddziale regionalnym ARiMR. W przypadku przesłania dokumentów pocztą o terminowości złożenia decyduje data stempla pocztowego. W celu uniknięcia ewentualnych wątpliwości odnośnie wysyłki zaleca się przechowywanie potwierdzenia jej nadania.

W przypadku operacji obejmujących inwestycje polegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu beneficjent składa w oddziale regionalnym Agencji, przed planowanym dniem złożenia *Wniosku o płatność* pośrednią, w ramach którego po raz pierwszy zostaną ujęte raty zapłacone tytułem wykonania umowy leasingu:

- umowę leasingu wraz z harmonogramem spłat,
- oryginał albo kopię potwierdzoną za zgodność z oryginałem przez finansującego faktury sprzedaży rzeczy będących przedmiotem leasingu wystawionej przez zbywcę na rzecz finansującego - w terminie określonym w *umowie*.

Jakie są obowiązki beneficjenta po uzyskaniu refundacji?

Zgodnie z *Umową przyznania pomocy* beneficjent przez okres 5 lat jest zobowiązany do:

- zachowania celu operacji,

- umożliwienia przeprowadzenia kontroli związanych z przyznaną pomocą,
- przechowywania dokumentów związanych z przyznaną pomocą,
- informowania Agencji o okolicznościach mogących mieć wpływ na wykonanie umowy,
- przestrzegania ograniczeń w zakresie:
  - a) przenoszenia prawa własności lub posiadania rzeczy nabytych w ramach realizacji operacji lub sposobu ich wykorzystywania,
  - b) rodzaju działalności lub miejsca prowadzenia działalności związanej z przyznaną pomocą.

Okres 5-letni, którego dotyczą ww. zobowiązania liczony jest od dnia dokonania przez Agencję:

- płatności ostatecznej – w przypadku operacji obejmujących wyłącznie inwestycje niepolegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu;
- płatności w wyniku której po raz pierwszy w ramach danej operacji zostały zrefundowane raty zapłacone z tytułu wykonania umowy leasingu – w przypadku operacji obejmujących wyłącznie inwestycje polegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu;
- płatności, w wyniku której w ramach operacji zostały zrefundowane wszystkie koszty kwalifikowalne (z wyjątkiem rat zapłaconych z tytułu wykonania umowy leasingu, nieprzekraczające ceny netto nabycia rzeczy) oraz koszty ogólne – w przypadku operacji obejmujących inwestycje polegające, jak i niepolegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu.

GDZIE MOŻECIE PAŃSTWO SZUKAĆ DODATKOWYCH INFORMACJI?

- w oddziałach regionalnych ARiMR
- pod bezpłatnym numerem infolinii – **0 800 38 00 84**
- na stronach internetowych.

|

ZALĄCZNIK NR 1

WYKAZ DZIAŁALNOŚCI NIEROLNICZYCH, W ZAKRESIE KTÓRYCH MOŻE BYĆ PRYZNANA POMOC W RAMACH DZIAŁANIA *RÓŻNICOWANIE W KIERUNKU DZIAŁALNOŚCI NIEROLNICZEJ* PROW 2007-2013

a) wg rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007r.*
- na podstawie *wniosek o przyznanie pomocy* złożonych do dnia 31 grudnia 2009 r.

01.11.A	Uprawa zbóż – dotyczy wyłącznie przetwórstwa słomy na cele energetyczne		nieklasyfikowane, z wyłączeniem działalności usługowej
01.11.C	Uprawa roślin przemysłowych i pozostałe uprawy rolne, gdzie indziej niesklasyfikowane – dotyczy wyłącznie przetwórstwa słomy innej niż ze zbóż na cele energetyczne	15.41.Z	Produkcja nieoczyszczonych olejów i tłuszczów
01.13.Z	Uprawa drzew i krzewów owocowych, roślin jagodowych i orzechów oraz uprawa roślin wykorzystywanych do produkcji napojów i przypraw - w zakresie ograniczonym do wytwarzania win przez producenta winogron	15.43.Z	Produkcja margaryny i podobnych tłuszczów jadalnych
01.41.A	Działalność usługowa związana z uprawami rolnymi	15.51.Z	Przetwórstwo mleka i wyrób serów
01.41.B	Działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni	15.52.Z	Produkcja lodów
01.42.Z	Działalność usługowa związana z chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej	15.61.Z	Wytwarzanie produktów przemiału zbóż
01.50.Z	Gospodarka łowiecka, hodowla i pozyskiwanie zwierząt łownych, włączając działalność usługową	15.62.Z	Wytwarzanie skrobi i produktów skrobiowych
02.02.Z	Działalność usługowa związana z leśnictwem	15.71.Z	Produkcja pasz dla zwierząt gospodarskich i ryb
10.30.Z	Wydobywanie, wzbogacanie i brykietowanie torfu	15.72.Z	Produkcja karmy dla zwierząt domowych
14.11.Z	Wydobywanie kamieni ozdobnych oraz kamienia dla potrzeb budownictwa	15.81.A	Produkcja pieczywa
14.12.Z	Wydobywanie skał wapiennych, gipsu i kredy	15.81.B	Produkcja wyrobów ciastkarskich świeżych
14.13.Z	Wydobywanie łupków	15.82.Z	Produkcja wyrobów piekarskich i ciastkarskich o przedłużonej trwałości
14.21.Z	Wydobywanie żwiru i piasku	15.84.Z	Produkcja kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych
14.22.Z	Wydobywanie gliny i kaolinu	15.85.Z	Produkcja makaronów, klusek i podobnych wyrobów mącznych
14.50.Z	Pozostałe górnictwo, gdzie indziej niesklasyfikowane	15.86.Z	Przetwórstwo herbaty i kawy
15.11.Z	Produkcja mięsa, z wyłączeniem mięsa z drobiu i królików	15.87.Z	Produkcja przypraw
15.12.Z	Produkcja mięsa z drobiu i królików	15.88.Z	Produkcja odżywek oraz żywności dietetycznej
15.13.A	Produkcja konserw, przetworów z mięsa, produktów mięsnych i krwi	15.89.Z	Produkcja pozostałych artykułów spożywczych, gdzie indziej niesklasyfikowana
15.31.Z	Przetwórstwo i konserwowanie ziemniaków	15.91.Z	Produkcja napojów alkoholowych destylowanych
15.32.Z	Produkcja soków z owoców i warzyw	15.93.Z	Produkcja win gronowych
15.33.A	Przetwórstwo i konserwowanie owoców i warzyw, gdzie indziej	15.94.Z	Produkcja jabłecznika i win owocowych
		15.96.Z	Produkcja piwa
		15.98.Z	Produkcja wód mineralnych i napojów bezalkoholowych
		17.11.Z	Produkcja przędzy bawełnianej
		17.12.Z	Produkcja przędzy wełnianej zgrzebnej
		17.13.Z	Produkcja przędzy wełnianej czesankowej
		17.14.Z	Produkcja przędzy lnianej
		17.15.Z	Produkcja przędzy z jedwabiu oraz włókien chemicznych
		17.16.Z	Produkcja nici do szycia

17.17.Z	Produkcja przędzy z włókien tekstylnych pozostała
17.21.Z	Produkcja tkanin bawełnianych
17.22.Z	Produkcja tkanin wełnianych zgrzebnych
17.23.Z	Produkcja tkanin wełnianych czesankowych
17.24.Z	Produkcja tkanin z jedwabiu oraz włókien chemicznych
17.25.Z	Produkcja tkanin pozostałych
17.30.Z	Wykończanie materiałów włókienniczych
17.40.A	Produkcja gotowych wyrobów włókienniczych, z wyłączeniem odzieży i działalności usługowej
17.40.B	Działalność usługowa w zakresie naprawy wyrobów z brezentu i wyposażenia kempingowego
17.51.Z	Produkcja dywanów i chodników
17.52.A	Produkcja wyrobów powroźniczych i sieciowych, z wyłączeniem działalności usługowej
17.52.B	Działalność usługowa w zakresie naprawy sieci i wyrobów powroźniczych
17.53.Z	Produkcja włókien i wyrobów wykonanych z włókien, z wyłączeniem odzieży
17.54.Z	Produkcja wyrobów włókienniczych pozostałych, gdzie indziej niesklasyfikowana
17.60.Z	Produkcja dzianin
17.71.Z	Produkcja wyrobów pończosznich
17.72.Z	Produkcja odzieży dzianej
18.10.Z	Produkcja odzieży skórzanej
18.21.Z	Produkcja ubrań roboczych
18.22.A	Produkcja ubrań wierzchnich dla mężczyzn i chłopców, pozostała
18.22.B	Produkcja ubrań wierzchnich dla kobiet i dziewcząt, pozostała
18.23.Z	Produkcja bielizny
18.24.Z	Produkcja pozostałej odzieży i dodatków do odzieży, gdzie indziej niesklasyfikowana
18.30.Z	Wyprawianie i barwienie skór futerkowych; produkcja wyrobów futrzarskich
19.10.Z	Produkcja skór wyprawionych
19.20.Z	Produkcja wyrobów kaletniczych i rymarskich
19.30.A	Produkcja obuwia, z wyłączeniem sportowego
19.30.B	Produkcja obuwia sportowego
20.10.A	Produkcja wyrobów tartacznych
20.10.B	Działalność usługowa w zakresie impregnowania drewna
20.20.Z	Produkcja arkuszy formiowych; produkcja płyt i sklejek
20.30.Z	Produkcja wyrobów stolarskich i

	ciesielskich dla budownictwa
20.40.Z	Produkcja opakowań drewnianych
20.51.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z drewna
20.52.Z	Produkcja wyrobów z korka, słomy i materiałów używanych do wyplatania
21.11.Z	Produkcja masy włóknistej
21.12.Z	Produkcja papieru i tektury
21.21.Z	Produkcja papieru falistego i tektury falistej oraz opakowań z papieru i tektury
21.22.Z	Produkcja papierowych artykułów gospodarstwa domowego, toaletowych i sanitarnych
21.23.Z	Produkcja papierowych artykułów piśmiennych
21.24.Z	Produkcja tapet
21.25.Z	Produkcja pozostałych artykułów z papieru i tektury, gdzie indziej niesklasyfikowana
22.22.Z	Działalność poligraficzna pozostała, gdzie indziej niesklasyfikowana
22.23.Z	Introligatorstwo
22.24.Z	Działalność usługowa związana z przygotowaniem druku
22.25.Z	Działalność graficzna pomocnicza
24.51.Z	Produkcja środków myjących i czyszczących
24.52.Z	Produkcja artykułów kosmetycznych i toaletowych
24.63.Z	Produkcja olejków eterycznych
25.12.Z	Bieżnikowanie opon
25.13.Z	Produkcja pozostałych wyrobów gumowych
25.21.Z	Produkcja płyt, arkuszy, rur i kształtowników z tworzyw sztucznych
25.22.Z	Produkcja opakowań z tworzyw sztucznych
25.23.Z	Produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych dla budownictwa
25.24.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z tworzyw sztucznych
26.11.Z	Produkcja szkła płaskiego
26.12.Z	Produkcja szkła płaskiego obrobionego i wyrobów ze szkła płaskiego
26.13.Z	Produkcja szkła gospodarczego
26.21.Z	Produkcja ceramicznych wyrobów stołowych i ozdobnych
26.22.Z	Produkcja ceramicznych wyrobów sanitarnych
26.25.Z	Produkcja ceramicznych wyrobów pozostałych
26.30.Z	Produkcja płytek ceramicznych
26.40.Z	Produkcja ceramiki budowlanej
26.61.Z	Produkcja betonowych wyrobów budowlanych
26.62.Z	Produkcja gipsowych wyrobów dla budownictwa
26.66.Z	Produkcja pozostałych wyrobów betonowych, cementowych i gipsowych

26.70.Z	Cięcie, formowanie i wykończanie kamienia ozdobnego i kamieni dla budownictwa
26.81.Z	Produkcja technicznych wyrobów ściernych
26.82.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych, gdzie indziej niesklasyfikowana
27.31.Z	Produkcja sztab, prętów i profili ciągnionych na zimno
27.32.Z	Produkcja wyrobów płaskich walcowanych na zimno
27.33.Z	Produkcja wyrobów formowanych na zimno
27.34.Z	Produkcja drutów
27.44.B	Produkcja wyrobów miedzianych w postaci półproduktów
27.51.Z	Odlewnictwo żeliwa
27.52.Z	Odlewnictwo staliwa
27.53.Z	Odlewnictwo metali lekkich
27.54.A	Odlewnictwo miedzi i stopów miedzi
27.54.B	Odlewnictwo pozostałych metali nieżelaznych, z wyłączeniem odlewnictwa miedzi i stopów miedzi
28.11.A	Produkcja budynków prefabrykowanych z metalu, z wyłączeniem działalności usługowej
28.11.B	Produkcja konstrukcji metalowych, z wyłączeniem działalności usługowej
28.11.C	Działalność usługowa w zakresie instalowania konstrukcji metalowych
28.12.Z	Produkcja metalowych elementów stolarki budowlanej
28.22.Z	Produkcja grzejników i kotłów centralnego ogrzewania
28.30.A	Produkcja wytwornic pary
28.40.Z	Kucie, prasowanie, wylączenie i walcowanie metali; metalurgia proszków
28.51.Z	Obróbka metali i nakładanie powłok na metale
28.52.Z	Obróbka mechaniczna elementów metalowych
28.61.Z	Produkcja wyrobów nożowniczych i sztućców
28.62.Z	Produkcja narzędzi
28.63.Z	Produkcja zamków i zawiasów
28.71.Z	Produkcja pojemników metalowych
28.72.Z	Produkcja opakowań z metali lekkich
28.73.Z	Produkcja wyrobów z drutu
28.74.Z	Produkcja złączy, śrub, łańcuchów i sprężyn
28.75.A	Produkcja wyrobów metalowych przeznaczonych do łazienek i kuchni
28.75.B	Produkcja pozostałych gotowych wyrobów metalowych
29.11.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy oraz konserwacji

	silników i turbin, z wyłączeniem silników lotniczych, samochodowych i motocyklowych
29.13.Z	Produkcja kurków i zaworów
29.21.Z	Produkcja pieców, palenisk i palników piecowych
29.24.A	Produkcja pozostałych maszyn ogólnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana, z wyłączeniem działalności usługowej
29.24.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji maszyn ogólnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana
29.32.A	Produkcja pozostałych maszyn dla rolnictwa i leśnictwa, z wyłączeniem działalności usługowej
29.32.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji maszyn rolniczych i leśnych
29.41.A	Produkcja narzędzi ręcznych mechanicznych, z wyłączeniem działalności usługowej
29.41.B	Działalność usługowa w zakresie naprawy i konserwacji narzędzi ręcznych mechanicznych
29.42.A	Produkcja pozostałych narzędzi mechanicznych do obróbki metalu, z wyłączeniem działalności usługowej
29.42.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji obrabiarek i pozostałych narzędzi mechanicznych do obróbki metalu
29.43.A	Produkcja pozostałych narzędzi mechanicznych, gdzie indziej niesklasyfikowana, z wyłączeniem działalności usługowej
29.43.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji pozostałych narzędzi mechanicznych, gdzie indziej niesklasyfikowana
29.52.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji maszyn dla górnictwa i budownictwa
29.53.Z	Produkcja maszyn stosowanych w przetwórstwie żywności, tytoniu i produkcji napojów
29.54.Z	Produkcja maszyn dla przemysłu włókienniczego, odzieżowego i skórzanego
29.55.Z	Produkcja maszyn dla przemysłu papierniczego
29.56.A	Produkcja pozostałych maszyn specjalnego przeznaczenia, z wyłączeniem działalności usługowej
29.56.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji pozostałych maszyn specjalnego przeznaczenia
29.71.Z	Produkcja elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego

29.72.Z	Produkcja nieelektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego
30.01.Z	Produkcja maszyn biurowych
31.10.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy, konserwacji i przezawiania silników elektrycznych, prądnic i transformatorów
31.20.A	Produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej, z wyłączeniem działalności usługowej
31.20.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji elektrycznej aparatury rozdzielczej i sterowniczej
31.50.Z	Produkcja sprzętu oświetleniowego i lamp elektrycznych
31.62.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji sprzętu elektrycznego, gdzie indziej niesklasyfikowana
32.30.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji sprzętu radiowo- telewizyjnego oraz sprzętu do operowania dźwiękiem i obrazem
33.20.A	Produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem działalności usługowej
33.20.B	Działalność usługowa w zakresie instalowania, naprawy i konserwacji instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, testujących, nawigacyjnych
33.30.Z	Produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi
33.40.Z	Produkcja instrumentów optycznych i sprzętu fotograficznego
33.50.Z	Produkcja zegarów i zegarków
34.30.A	Produkcja części i akcesoriów do pojazdów samochodowych i ich silników
34.30.B	Produkcja pasów bezpieczeństwa, drzwi i zderzaków do pojazdów samochodowych
35.12.Z	Produkcja oraz naprawa łodzi wycieczkowych i sportowych
35.42.Z	Produkcja rowerów
35.43.Z	Produkcja wózków inwalidzkich
35.50.Z	Produkcja pozostałego sprzętu transportowego, gdzie indziej niesklasyfikowana
36.11.Z	Produkcja krzeseł i mebli do siedzenia
36.12.Z	Produkcja mebli biurowych i sklepowych, pozostała
36.13.Z	Produkcja mebli kuchennych
36.14.A	Produkcja mebli pozostała, z wyłączeniem działalności usługowej
36.14.B	Działalność usługowa w zakresie

	wykończania mebli
36.15.Z	Produkcja materaców
36.21.Z	Produkcja monet
36.22.Z	Produkcja wyrobów jubilerskich i podobnych, gdzie indziej niesklasyfikowana
36.30.Z	Produkcja instrumentów muzycznych
36.40.Z	Produkcja sprzętu sportowego
36.50.Z	Produkcja gier i zabawek
36.61.Z	Produkcja sztucznej biżuterii
36.62.Z	Produkcja mioteł, szczotek i pędzli
36.63.Z	Produkcja wyrobów pozostała, gdzie indziej niesklasyfikowana
37.10.Z	Przetwarzanie odpadów metalowych, włączając złom
37.20.Z	Przetwarzanie odpadów niemetalowych, włączając wyroby wybrakowane
40.21.Z	Wytwarzanie paliw gazowych – w zakresie ograniczonym do produkcji gazu uzyskanego jako produkt uboczny pochodzenia rolniczego lub z odpadów
45.11.Z	Rozbiórka i burzenie obiektów budowlanych; roboty ziemne
45.12.Z	Wykonywanie wykopów i wierceń geologiczno-inżynierskich
45.21.A	Wykonywanie robót ogólnobudowlanych związanych ze wznoszeniem budynków
45.21.F	Wykonywanie robót ogólnobudowlanych w zakresie obiektów inżynierskich, gdzie indziej niesklasyfikowanych
45.21.G	Wykonywanie robót budowlanych w zakresie montażu i wznoszenia budynków i budowli z elementów prefabrykowanych
45.22.Z	Wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych
45.23.B	Roboty nawierzchniowe dla potrzeb budowy obiektów sportowych
45.25.A	Stawianie rusztowań
45.25.B	Roboty związane z fundamentowaniem
45.25.C	Wykonywanie robót budowlanych w zakresie wznoszenia konstrukcji stalowych
45.25.D	Wykonywanie robót budowlanych murarskich
45.25.E	Wykonywanie specjalistycznych robót budowlanych, gdzie indziej niesklasyfikowanych
45.31.A	Wykonywanie instalacji elektrycznych budynków i budowli
45.31.B	Wykonywanie instalacji elektrycznych sygnalizacyjnych
45.31.D	Wykonywanie pozostałych instalacji elektrycznych
45.32.Z	Wykonywanie robót budowlanych izolacyjnych
45.33.A	Wykonywanie instalacji centralnego ogrzewania i wentylacyjnych

45.33.B	Wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych
45.33.C	Wykonywanie instalacji gazowych
45.34.Z	Wykonywanie pozostałych instalacji budowlanych
45.41.Z	Tynkowanie
45.42.Z	Zakładanie stolarki budowlanej
45.43.A	Posadzkarstwo; tapetowanie i oblicowywanie ścian
45.43.B	Sztukatorstwo
45.44.A	Malowanie
45.44.B	Szklenie
45.45.Z	Wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych
45.50.Z	Wynajem sprzętu budowlanego i burzącego z obsługą operatorską
50.20.A	Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych
50.20.B	Pomoc drogowa oraz pozostała działalność usługowa związana z pojazdami samochodowymi
50.30.B	Sprzedaż detaliczna części i akcesoriów do pojazdów samochodowych
51.11.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą płodów rolnych, żywych zwierząt, surowców dla przemysłu włókienniczego i półproduktów
51.13.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą drewna i materiałów budowlanych
51.15.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą mebli, artykułów gospodarstwa domowego i drobnych wyrobów metalowych
51.16.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą wyrobów włókienniczych, odzieży, obuwia i wyrobów skórzanych
51.21.Z	Sprzedaż hurtowa zboża, nasion i pasz dla zwierząt
51.22.Z	Sprzedaż hurtowa kwiatów i roślin
51.23.Z	Sprzedaż hurtowa żywych zwierząt
51.24.Z	Sprzedaż hurtowa skór
51.31.Z	Sprzedaż hurtowa owoców i warzyw
51.32.Z	Sprzedaż hurtowa mięsa i wyrobów z mięsa
51.33.Z	Sprzedaż hurtowa mleka, wyrobów mleczarskich, jaj, olejów i tłuszczów jadalnych
51.34.B	Sprzedaż hurtowa napojów bezalkoholowych
51.36.Z	Sprzedaż hurtowa cukru, czekolady i wyrobów cukierniczych
51.37.Z	Sprzedaż hurtowa herbaty, kawy, kakao i przypraw
51.38.A	Sprzedaż hurtowa ryb, skorupiaków i mięczaków
51.38.B	Sprzedaż hurtowa pozostałej żywności
51.41.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów włókienniczych
51.42.Z	Sprzedaż hurtowa odzieży i obuwia

51.43.Z	Sprzedaż hurtowa elektrycznych artykułów gospodarstwa domowego i artykułów radiowo-telewizyjnych
51.44.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów metalowych, porcelanowych, ceramicznych i szklanych do użytku domowego, tapet i środków czyszczących
51.45.Z	Sprzedaż hurtowa perfum i kosmetyków
51.47.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych artykułów użytku domowego i osobistego
51.53.A	Sprzedaż hurtowa drewna
51.53.B	Sprzedaż hurtowa materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego
51.54.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów metalowych oraz sprzętu i dodatkowego wyposażenia hydraulicznego i grzejnego
51.55.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów chemicznych
51.56.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych półproduktów
51.57.Z	Sprzedaż hurtowa odpadów i złomu
51.81.Z	Sprzedaż hurtowa obrabiarek
51.82.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn wykorzystywanych w górnictwie, budownictwie i inżynierii lądowej i wodnej
51.83.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn dla przemysłu włókienniczego oraz maszyn do szycia i maszyn dziewiarskich
51.84.Z	Sprzedaż hurtowa komputerów, urządzeń peryferyjnych i oprogramowania
51.85.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn i urządzeń biurowych oraz mebli biurowych
51.86.Z	Sprzedaż hurtowa części elektronicznych
51.87.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn i urządzeń dla przemysłu, handlu i nawigacji
51.88.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn, urządzeń i narzędzi rolniczych, włączając sprzedaż ciągników
52.11.Z	Sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych
52.12.Z	Sprzedaż detaliczna pozostała w niewyspecjalizowanych sklepach
52.21.Z	Sprzedaż detaliczna owoców i warzyw
52.22.Z	Sprzedaż detaliczna mięsa i wyrobów z mięsa
52.23.Z	Sprzedaż detaliczna ryb, skorupiaków i mięczaków
52.24.Z	Sprzedaż detaliczna chleba, ciast, wyrobów piekarskich i cukierniczych

52.27.A	Sprzedaż detaliczna wyrobów mleczarskich i jaj, w wyspecjalizowanych sklepach
52.27.B	Sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych pozostała, w wyspecjalizowanych sklepach, gdzie indziej niesklasyfikowana
52.31.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów farmaceutycznych
52.32.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów medycznych i ortopedycznych
52.33.Z	Sprzedaż detaliczna kosmetyków i artykułów toaletowych
52.41.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów włókienniczych
52.42.Z	Sprzedaż detaliczna odzieży
52.43.Z	Sprzedaż detaliczna obuwia i wyrobów skórzanych
52.44.Z	Sprzedaż detaliczna mebli, sprzętu oświetleniowego i artykułów użytku domowego, gdzie indziej niesklasyfikowana
52.45.Z	Sprzedaż detaliczna elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego, artykułów radiowo-telewizyjnych i instrumentów muzycznych
52.46.Z	Sprzedaż detaliczna drobnych wyrobów metalowych, farb i szkła
52.47.A	Sprzedaż detaliczna książek
52.47.B	Sprzedaż detaliczna gazet i artykułów piśmiennych
52.48.A	Sprzedaż detaliczna mebli, wyposażenia biurowego, komputerów oraz sprzętu telekomunikacyjnego
52.48.B	Sprzedaż detaliczna sprzętu optycznego, fotograficznego oraz precyzyjnego
52.48.C	Sprzedaż detaliczna zegarów, zegarków oraz biżuterii
52.48.D	Sprzedaż detaliczna artykułów sportowych
52.48.E	Sprzedaż detaliczna gier i zabawek
52.48.F	Sprzedaż detaliczna kwiatów, roślin, nasion, nawozów
52.48.G	Sprzedaż detaliczna artykułów nieżywnościowych, w wyspecjalizowanych sklepach, gdzie indziej niesklasyfikowana (z wyłączeniem sprzedaży detalicznej broni i amunicji)
52.50.Z	Sprzedaż detaliczna artykułów używanych prowadzona w sklepach
52.61.Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej
52.62.A	Sprzedaż detaliczna żywności i artykułów spożywczych prowadzona na straganach i targowiskach
52.63.A	Sprzedaż detaliczna bezpośrednia prowadzona poza siecią sklepową
52.71.Z	Naprawa obuwia i pozostałych wyrobów skórzanych
52.72.Z	Naprawa elektrycznego sprzętu

	gospodarstwa domowego
52.73.Z	Naprawa zegarków, zegarów i biżuterii
52.74.Z	Naprawa artykułów użytku osobistego i domowego, gdzie indziej niesklasyfikowana
55.10.Z	Hotele
55.21.Z	Schroniska turystyczne
55.22.Z	Pola kempingowe, włączając pola dla samochodowych przyczep kempingowych
55.23.Z	Miejsca krótkotrwałego zakwaterowania pozostałe, gdzie indziej niesklasyfikowane
55.30.A	Restauracje
55.30.B	Placówki gastronomiczne pozostałe
55.40.Z	Bary
55.51.Z	Stołówki
55.52.Z	Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering)
60.21.B	Transport pasażerski międzymiastowy
60.21.C	Transport pasażerski rozkładowy pozostały
60.23.Z	Transport lądowy pasażerski, pozostały
60.24.A	Transport drogowy towarów pojazdami specjalizowanymi
60.24.B	Transport drogowy towarów pojazdami uniwersalnymi
60.24.C	Wynajem samochodów ciężarowych z kierowcą
61.10.B	Transport wodny przybrzeżny
61.20.Z	Transport wodny śródlądowy
63.12.B	Magazynowanie i przechowywanie towarów w portach śródlądowych
63.12.C	Magazynowanie i przechowywanie towarów w pozostałych składowiskach
63.21.Z	Działalność wspomagająca transport lądowy, pozostała
63.30.A	Działalność organizatorów turystyki
63.30.B	Działalność pośredników turystycznych
63.30.C	Działalność agentów turystycznych
63.30.D	Działalność turystyczna pozostała
63.40.B	Działalność śródlądowych agencji transportowych
63.40.C	Działalność pozostałych transportowych agencji wodnych
64.12.A	Działalność kurierska
64.12.B	Działalność pocztowa
67.20.Z	Działalność pomocnicza związana z ubezpieczeniami i funduszami emerytalno-rentowymi
71.10.Z	Wynajem samochodów osobowych
71.21.Z	Wynajem pozostałych środków transportu lądowego
71.22.Z	Wynajem środków transportu wodnego
71.31.Z	Wynajem maszyn i urządzeń rolniczych
71.32.Z	Wynajem maszyn i urządzeń budowlanych
71.34.Z	Wynajem pozostałych maszyn i

	urzędzeń
71.40.Z	Wypożyczanie artykułów użytku osobistego i domowego
72.10.Z	Doradztwo w zakresie sprzętu komputerowego
72.21.Z	Działalność edycyjna w zakresie oprogramowania
72.22.Z	Działalność w zakresie oprogramowania, pozostała
72.30.Z	Przetwarzanie danych
74.12.Z	Działalność rachunkowo-księgowa
74.13.Z	Badanie rynku i opinii publicznej
74.14.A	Doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania
74.20.A	Działalność w zakresie projektowania budowlanego, urbanistycznego, technologicznego
74.30.Z	Badania i analizy techniczne
74.40.Z	Reklama
74.50.A	Działalność związana z rekrutacją i udostępnianiem pracowników
74.50.B	Działalność jednoosobowych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą wyłącznie na rzecz jednego podmiotu
74.60.Z	Działalność detektywistyczna i ochroniarska
74.70.Z	Sprzątanie i czyszczenie obiektów
74.81.Z	Działalność fotograficzna
74.82.Z	Działalność związana z pakowaniem
74.85.Z	Działalność związana z tłumaczeniami i usługami sekretarskimi
74.87.A	Działalność związana z organizacją targów i wystaw
80.10.A	Przedszkola
80.41.Z	Działalność szkół nauki jazdy
80.42.A	Nauka języków obcych
80.42.B	Kształcenie ustawiczne dorosłych i pozostałe formy kształcenia, gdzie indziej niesklasyfikowane
85.14.A	Działalność fizjoterapeutyczna
85.20.Z	Działalność weterynaryjna
85.31.B	Pomoc społeczna pozostała, z zakwaterowaniem
85.32.A	Żłobki
90.01.Z	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków
90.02.Z	Gospodarowanie odpadami,
90.03.Z	Działalność sanitarna i pokrewna
92.33.Z	Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki
92.34.Z	Działalność rozrywkowa pozostała, gdzie indziej niesklasyfikowana
92.51.B	Działalność bibliotek innych niż publiczne
92.61.Z	Działalność stadionów i pozostałych obiektów sportowych
92.72.Z	Działalność rekreacyjna pozostała, gdzie

	indziej niesklasyfikowana
93.01.Z	Pranie i czyszczenie wyrobów włókienniczych i futrzarskich
93.02.Z	Fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne
93.03.Z	Pogrzeby i działalność pokrewna
93.04.Z	Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej
93.05.Z	Działalność usługowa pozostała, gdzie indziej niesklasyfikowana

* Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. z 2007 r., Nr 200, poz. 1442)

b) wg rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2008 r.*

01.61.Z	Działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną
01.62.Z	Działalność usługowa wspomagająca chów i hodowlę zwierząt gospodarskich
01.63.Z	Działalność usługowa następująca po zbiorach
01.64.Z	Obróbka nasion dla celów rozmnażania roślin
01.70.Z	Łowiectwo i pozyskiwanie zwierząt łownych, włączając działalność usługową
02.40.Z	Działalność usługowa związana z leśnictwem
08.11.Z	Wydobywanie kamieni ozdobnych oraz kamienia dla potrzeb budownictwa, skał wapiennych, gipsu, kredy i łupków
08.12.Z	Wydobywanie żwiru i piasku; wydobywanie gliny i kaolinu
08.92.Z	Wydobywanie torfu
08.99.Z	Pozostałe górnictwo i wydobywanie, gdzie indziej niesklasyfikowane
10.11.Z	Przetwarzanie i konserwowanie mięsa, z wyłączeniem mięsa z drobiu
10.12.Z	Przetwarzanie i konserwowanie mięsa z drobiu
10.13.Z	Produkcja wyrobów z mięsa, włączając wyroby z mięsa drobiowego
10.31.Z	Przetwarzanie i konserwowanie ziemniaków
10.32.Z	Produkcja soków z owoców i warzyw
10.39.Z	Pozostałe przetwarzanie i konserwowanie owoców i warzyw
10.41.Z	Produkcja olejów i pozostałych tłuszczów płynnych
10.42.Z	Produkcja margaryny i podobnych tłuszczów jadalnych
10.51.Z	Przetwórstwo mleka i wyrób serów
10.52.Z	Produkcja lodów
10.61.Z	Wytwarzanie produktów przemiału zbóż
10.62.Z	Wytwarzanie skrobi i wyrobów skrobiowych
10.71.Z	Produkcja pieczywa; produkcja świeżych wyrobów ciastkarskich i ciastek
10.72.Z	Produkcja sucharów i herbatników; produkcja konserwowanych wyrobów ciastkarskich i ciastek
10.73.Z	Produkcja makaronów, klusek, kuskusu i podobnych wyrobów mącznych
10.82.Z	Produkcja kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych
10.83.Z	Przetwórstwo herbaty i kawy
10.84.Z	Produkcja przypraw
10.85.Z	Wytwarzanie gotowych posiłków i dań

10.86.Z	Produkcja artykułów spożywczych homogenizowanych i żywności dietetycznej
10.89.Z	Produkcja pozostałych artykułów spożywczych, gdzie indziej niesklasyfikowana
10.91.Z	Produkcja gotowej paszy dla zwierząt gospodarskich
10.92.Z	Produkcja gotowej karmy dla zwierząt domowych
11.01.Z	Destylowanie, rektyfikowanie i mieszanie alkoholi
11.02.Z	Produkcja win gronowych
11.03.Z	Produkcja cydru i pozostałych win owocowych
11.05.Z	Produkcja piwa
11.07.Z	Produkcja napojów bezalkoholowych; produkcja wód mineralnych i pozostałych wód butelkowanych
13.10.A	Produkcja przędzy bawełnianej
13.10.B	Produkcja przędzy wełnianej
13.10.C	Produkcja przędzy z włókien chemicznych
13.10.D	Produkcja przędzy z pozostałych włókien tekstylnych, włączając produkcję nici
13.20.A	Produkcja tkanin bawełnianych
13.20.B	Produkcja tkanin wełnianych
13.20.C	Produkcja tkanin z włókien chemicznych
13.20.D	Produkcja pozostałych tkanin
13.30.Z	Wykończanie wyrobów włókienniczych
13.91.Z	Produkcja dzianin metrażowych
13.92.Z	Produkcja gotowych wyrobów tekstylnych
13.93.Z	Produkcja dywanów i chodników
13.94.Z	Produkcja wyrobów powroźniczych, lin, szpagatów i wyrobów sieciowych
13.95.Z	Produkcja włóknin i wyrobów wykonanych z włóknin, z wyłączeniem odzieży
13.96.Z	Produkcja pozostałych technicznych i przemysłowych wyrobów tekstylnych
13.99.Z	Produkcja pozostałych wyrobów tekstylnych, gdzie indziej niesklasyfikowana
14.11.Z	Produkcja odzieży skórzanej
14.12.Z	Produkcja odzieży roboczej
14.13.Z	Produkcja pozostałej odzieży wierzchniej
14.14.Z	Produkcja bielizny
14.19.Z	Produkcja pozostałej odzieży i dodatków do odzieży
14.20.Z	Produkcja wyrobów futrzarskich
14.31.Z	Produkcja wyrobów pończosznich

14.39.Z	Produkcja pozostałej odzieży dzianej
15.11.Z	Wyprawa skór, garbowanie; wyprawa i barwienie skór futerkowych
15.12.Z	Produkcja toreb bagażowych, toreb ręcznych i podobnych wyrobów kaletniczych; produkcja wyrobów rymarskich
15.20.Z	Produkcja obuwia
16.10.Z	Produkcja wyrobów tartacznych
16.21.Z	Produkcja arkuszy formiowych i płyt wykonanych na bazie drewna
16.22.Z	Produkcja gotowych parkietów podłogowych
16.23.Z	Produkcja pozostałych wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa
16.24.Z	Produkcja opakowań drewnianych
16.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z drewna; produkcja wyrobów z korka, słomy i materiałów używanych do wyplatania
17.11.Z	Produkcja masy włóknistej
17.12.Z	Produkcja papieru i tektury
17.21.Z	Produkcja papieru falistego i tektury falistej oraz opakowań z papieru i tektury
17.22.Z	Produkcja artykułów gospodarstwa domowego, toaletowych i sanitarnych
17.23.Z	Produkcja artykułów piśmiennych
17.24.Z	Produkcja tapet
17.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z papieru i tektury
18.12.Z	Pozostałe drukowanie
18.13.Z	Działalność usługowa związana z przygotowaniem do druku
18.14.Z	Introligatorstwo i podobne usługi
19.20.Z	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej – w zakresie ograniczonym do produkcji brykietów z torfu
20.41.Z	Produkcja mydła i detergentów, środków myjących i czyszczących
20.42.Z	Produkcja wyrobów kosmetycznych i toaletowych
20.53.Z	Produkcja olejków eterycznych
22.11.Z	Produkcja opon i dętek z gumy; bieżnikowanie i regenerowanie opon z gumy
22.19.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z gumy
22.21.Z	Produkcja płyt, arkuszy, rur i kształtowników z tworzyw sztucznych
22.22.Z	Produkcja opakowań z tworzyw sztucznych
22.23.Z	Produkcja wyrobów dla budownictwa z tworzyw sztucznych
22.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z tworzyw sztucznych
23.11.Z	Produkcja szkła płaskiego

23.12.Z	Kształtowanie i obróbka szkła płaskiego
23.13.Z	Produkcja szkła gospodarczego
23.31.Z	Produkcja ceramicznych kafli i płytek
23.32.Z	Produkcja cegieł, dachówek i materiałów budowlanych z wypalanej gliny
23.41.Z	Produkcja ceramicznych wyrobów stołowych i ozdobnych
23.42.Z	Produkcja ceramicznych wyrobów sanitarnych
23.49.Z	Produkcja pozostałych wyrobów ceramicznych
23.61.Z	Produkcja wyrobów budowlanych z betonu
23.62.Z	Produkcja wyrobów budowlanych z gipsu
23.69.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z betonu, gipsu i cementu
23.70.Z	Cięcie, formowanie i wykańczanie kamienia
23.91.Z	Produkcja wyrobów ściernych
23.99.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych, gdzie indziej niesklasyfikowana
24.31.Z	Produkcja prętów ciągnionych na zimno
24.32.Z	Produkcja wyrobów płaskich walcowanych na zimno
24.33.Z	Produkcja wyrobów formowanych na zimno
24.34.Z	Produkcja drutu
24.44.Z	Produkcja miedzi
24.51.Z	Odlewnictwo żeliwa
24.52.Z	Odlewnictwo staliwa
24.53.Z	Odlewnictwo metali lekkich
24.54.A	Odlewnictwo miedzi i stopów miedzi
24.54.B	Odlewnictwo pozostałych metali nieżelaznych, gdzie indziej niesklasyfikowane
25.11.Z	Produkcja konstrukcji metalowych i ich części
25.12.Z	Produkcja metalowych elementów stolarki budowlanej
25.21.Z	Produkcja grzejników i kotłów centralnego ogrzewania
25.30.Z	Produkcja wytwornic pary, z wyłączeniem kotłów do centralnego ogrzewania gorącą wodą
25.50.Z	Kucie, prasowanie, wytłaczanie i walcowanie metali; metalurgia proszków
25.61.Z	Obróbka metali i nakładanie powłok na metale
25.62.Z	Obróbka mechaniczna elementów metalowych
25.71.Z	Produkcja wyrobów nożowniczych i sztućców
25.72.Z	Produkcja zamków i zawiasów
25.73.Z	Produkcja narzędzi

25.91.Z	Produkcja pojemników metalowych
25.92.Z	Produkcja opakowań z metali
25.93.Z	Produkcja wyrobów z drutu, łańcuchów i sprężyn
25.94.Z	Produkcja złączy i śrub
25.99.Z	Produkcja pozostałych gotowych wyrobów metalowych, gdzie indziej niesklasyfikowana
26.11.Z	Produkcja elementów elektronicznych – w zakresie ograniczonym do produkcji elektronicznych złączek do obwodów drukowanych; produkcji elektronicznych przełączników stosowanych w aparaturze elektronicznej
26.40.Z	Produkcja elektronicznego sprzętu powszechnego użytku – w zakresie ograniczonym do produkcji konsoli do gier video
26.51.Z	Produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych i nawigacyjnych
26.52.Z	Produkcja zegarków i zegarów
26.70.Z	Produkcja instrumentów optycznych i sprzętu fotograficznego
27.12.Z	Produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej
27.31.Z	Produkcja kabli światłowodowych
27.32.Z	Produkcja pozostałych elektronicznych i elektrycznych przewodów i kabli
27.33.Z	Produkcja sprzętu instalacyjnego
27.40.Z	Produkcja elektrycznego sprzętu oświetleniowego
27.51.Z	Produkcja elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego
27.52.Z	Produkcja nieelektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego
27.90.Z	Produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego – w zakresie ograniczonym do produkcji elektrycznych narzędzi do spawania i lutowania; produkcji ochronników przeciwprzepięciowych
28.11.Z	Produkcja silników i turbin, z wyłączeniem silników lotniczych, samochodowych i motocyklowych – w zakresie ograniczonym do produkcji tłoków, pierścieni tłoków, gaźników do silników spalania wewnętrznego, silników Diesla itp.; produkcji zaworów wlotowych i wylotowych do silników spalania wewnętrznego
28.12.Z	Produkcja sprzętu i wyposażenia do napędu hydraulicznego i pneumatycznego – w zakresie ograniczonym do produkcji kurków i zaworów do napędu hydraulicznego i pneumatycznego
28.14.Z	Produkcja pozostałych kurków i zaworów

28.21.Z	Produkcja pieców, palenisk i palników piecowych
28.22.Z	Produkcja urządzeń dźwigowych i chwytaków – w zakresie ograniczonym do produkcji taczek
28.23.Z	Produkcja maszyn i sprzętu biurowego, z wyłączeniem komputerów i urządzeń peryferyjnych
28.24.Z	Produkcja narzędzi ręcznych mechanicznych
28.29.Z	Produkcja pozostałych maszyn ogólnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana
28.30.Z	Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa
28.41.Z	Produkcja maszyn do obróbki metalu
28.49.Z	Produkcja pozostałych narzędzi mechanicznych
28.93.Z	Produkcja maszyn stosowanych w przetwórstwie żywności, tytoniu i produkcji napojów
28.94.Z	Produkcja maszyn dla przemysłu tekstylnego, odzieżowego i skórzanego
28.95.Z	Produkcja maszyn dla przemysłu papierniczego
28.96.Z	Produkcja maszyn do obróbki gumy lub tworzyw sztucznych oraz wytwarzania wyrobów z tych materiałów
28.99.Z	Produkcja pozostałych maszyn specjalnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana
29.32.Z	Produkcja pozostałych części i akcesoriów do pojazdów silnikowych, z wyłączeniem motocykli – w zakresie ograniczonym do produkcji siedzeń do samochodów
30.12.Z	Produkcja łodzi wycieczkowych i sportowych
30.20.Z	Produkcja lokomotyw kolejowych oraz taboru szynowego – w zakresie ograniczonym do produkcji siedzeń dla taboru szynowego
30.30.Z	Produkcja statków powietrznych, statków kosmicznych i podobnych maszyn – w zakresie ograniczonym do produkcji siedzeń do statków powietrznych, kosmicznych i podobnych maszyn
30.92.Z	Produkcja rowerów i wózków inwalidzkich
30.99.Z	Produkcja pozostałego sprzętu transportowego, gdzie indziej niesklasyfikowana
31.01.Z	Produkcja mebli biurowych i sklepowych
31.02.Z	Produkcja mebli kuchennych
31.03.Z	Produkcja materaców
31.09.Z	Produkcja pozostałych mebli

32.11.Z	Produkcja monet
32.12.Z	Produkcja wyrobów jubilerskich i podobnych
32.13.Z	Produkcja sztucznej biżuterii i wyrobów podobnych
32.20.Z	Produkcja instrumentów muzycznych
32.30.Z	Produkcja sprzętu sportowego
32.40.Z	Produkcja gier i zabawek
32.50.Z	Produkcja urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włączając dentystyczne – w zakresie ograniczonym do produkcji termometrów medycznych, laboratoryjnych wag, inkubatorów i różnorodnych przyrządów, aparatów, instrumentów pomiarowych i kontrolnych; produkcji okularów korekcyjnych, okularów przeciwsłonecznych, soczewek wykonywanych na receptę, soczewek kontaktowych, okularów ochronnych
32.91.Z	Produkcja mioteł, szczotek i pędzli
32.99.Z	Produkcja pozostałych wyrobów, gdzie indziej niesklasyfikowana
33.11.Z	Naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych – w zakresie ograniczonym do naprawy i konserwacji grzejników i kotłów centralnego ogrzewania
33.12.Z	Naprawa i konserwacja maszyn
33.13.Z	Naprawa i konserwacja urządzeń elektronicznych i optycznych
33.14.Z	Naprawa i konserwacja urządzeń elektrycznych
33.15.Z	Naprawa i konserwacja statków i łodzi
33.19.Z	Naprawa i konserwacja pozostałego sprzętu i wyposażenia
33.20.Z	Instalowanie maszyn przemysłowych, sprzętu i wyposażenia
35.21.Z	Wytwarzanie paliw gazowych – w zakresie ograniczonym do produkcji gazu uzyskanego jako produkt uboczny pochodzenia rolniczego lub z odpadów
37.00.Z	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków
38.11.Z	Zbieranie odpadów innych niż niebezpieczne
38.12.Z	Zbieranie odpadów niebezpiecznych
38.21.Z	Obróbka i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne
38.22.Z	Przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych
38.32.Z	Odzysk surowców z materiałów segregowanych
39.00.Z	Działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami
41.20.Z	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych

42.21.Z	Roboty związane z budową rurociągów przesyłowych i sieci rozdzielczych – w zakresie ograniczonym do wiercenia i obudowywania studni
42.99.Z	Roboty związane z budową pozostałych obiektów inżynierii lądowej i wodnej, gdzie indziej niesklasyfikowane
43.11.Z	Rozbiórka i burzenie obiektów budowlanych
43.12.Z	Przygotowanie terenu pod budowę
43.13.Z	Wykonywanie wykopów i wierceń geologiczno-inżynierskich
43.21.Z	Wykonywanie instalacji elektrycznych
43.22.Z	Wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych i klimatyzacyjnych
43.29.Z	Wykonywanie pozostałych instalacji budowlanych
43.31.Z	Tynkowanie
43.32.Z	Zakładanie stolarki budowlanej
43.33.Z	Posadzkarstwo; tapetowanie i oblicowywanie ścian
43.34.Z	Malowanie i szklenie
43.39.Z	Wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych
43.91.Z	Wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych
43.99.Z	Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane
45.20.Z	Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
45.32.Z	Sprzedaż detaliczna części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
46.11.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą płodów rolnych, żywych zwierząt, surowców dla przemysłu tekstylnego i półproduktów
46.13.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą drewna i materiałów budowlanych
46.15.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą mebli, artykułów gospodarstwa domowego i drobnych wyrobów metalowych
46.16.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą wyrobów tekstylnych, odzieży, wyrobów futrzarskich, obuwia i artykułów skórzanych
46.21.Z	Sprzedaż hurtowa zboża, nieprzetworzonego tytoniu, nasion i pasz dla zwierząt
46.22.Z	Sprzedaż hurtowa kwiatów i roślin
46.23.Z	Sprzedaż hurtowa żywych zwierząt
46.24.Z	Sprzedaż hurtowa skór
46.31.Z	Sprzedaż hurtowa owoców i warzyw
46.32.Z	Sprzedaż hurtowa mięsa i wyrobów z

	mięsa
46.33.Z	Sprzedaż hurtowa mleka, wyrobów mleczarskich, jaj, olejów i tłuszczów jadalnych
46.34.B	Sprzedaż hurtowa napojów bezalkoholowych
46.36.Z	Sprzedaż hurtowa cukru, czekolady, wyrobów cukierniczych i piekarskich
46.37.Z	Sprzedaż hurtowa herbaty, kawy, kakao i przypraw
46.38.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałej żywności, włączając ryby, skorupiaki i mięczaki
46.41.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych
46.42.Z	Sprzedaż hurtowa odzieży i obuwia
46.43.Z	Sprzedaż hurtowa elektrycznych artykułów użytku domowego
46.44.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów porcelanowych, ceramicznych i szklanych oraz środków czyszczących
46.45.Z	Sprzedaż hurtowa perfum i kosmetyków
46.46.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów farmaceutycznych i medycznych
46.47.Z	Sprzedaż hurtowa mebli, dywanów i sprzętu oświetleniowego
46.48.Z	Sprzedaż hurtowa zegarków, zegarów i biżuterii
46.49.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych artykułów użytku domowego
46.51.Z	Sprzedaż hurtowa komputerów, urządzeń peryferyjnych i oprogramowania
46.52.Z	Sprzedaż hurtowa sprzętu elektronicznego i telekomunikacyjnego oraz części do niego
46.61.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn i urządzeń rolniczych oraz dodatkowego wyposażenia
46.62.Z	Sprzedaż hurtowa obrabiarek
46.63.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn wykorzystywanych w górnictwie, budownictwie oraz inżynierii lądowej i wodnej
46.64.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn dla przemysłu tekstylnego oraz maszyn do szycia i maszyn dziewiarskich
46.65.Z	Sprzedaż hurtowa mebli biurowych
46.66.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn i urządzeń biurowych
46.69.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn i urządzeń
46.73.Z	Sprzedaż hurtowa drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego
46.74.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów metalowych oraz sprzętu i dodatkowego wyposażenia hydraulicznego i grzejnego
46.75.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów chemicznych
46.76.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych

	półproduktów
46.77.Z	Sprzedaż hurtowa odpadów i złomu
47.11.Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych
47.19.Z	Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach
47.21.Z	Sprzedaż detaliczna owoców i warzyw prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.22.Z	Sprzedaż detaliczna mięsa i wyrobów z mięsa prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.23.Z	Sprzedaż detaliczna ryb, skorupiaków i mięczaków prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.24.Z	Sprzedaż detaliczna pieczywa, ciast, wyrobów ciastkarskich i cukierniczych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.29.Z	Sprzedaż detaliczna pozostałej żywności prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.41.Z	Sprzedaż detaliczna komputerów, urządzeń peryferyjnych i oprogramowania prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach – w zakresie ograniczonym do sprzedaży detalicznej komputerów, urządzeń peryferyjnych i oprogramowania
47.42.Z	Sprzedaż detaliczna sprzętu telekomunikacyjnego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.43.Z	Sprzedaż detaliczna sprzętu audiowizualnego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.51.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.52.Z	Sprzedaż detaliczna drobnych wyrobów metalowych, farb i szkła prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.53.Z	Sprzedaż detaliczna dywanów, chodników i innych pokryć podłogowych oraz pokryć ściennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.54.Z	Sprzedaż detaliczna elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.59.Z	Sprzedaż detaliczna mebli, sprzętu oświetleniowego i pozostałych artykułów użytku domowego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.61.Z	Sprzedaż detaliczna książek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach

47.62.Z	Sprzedaż detaliczna gazet i artykułów piśmiennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.63.Z	Sprzedaż detaliczna nagrań dźwiękowych i audiowizualnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.64.Z	Sprzedaż detaliczna sprzętu sportowego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.65.Z	Sprzedaż detaliczna gier i zabawek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.71.Z	Sprzedaż detaliczna odzieży prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.72.Z	Sprzedaż detaliczna obuwia i wyrobów skórzanych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.73.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów farmaceutycznych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.74.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów medycznych, włączając ortopedyczne, prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.75.Z	Sprzedaż detaliczna kosmetyków i artykułów toaletowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.76.Z	Sprzedaż detaliczna kwiatów, roślin, nasion, nawozów, żywych zwierząt domowych, karmy dla zwierząt domowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.77.Z	Sprzedaż detaliczna zegarków, zegarów i biżuterii prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.78.Z	Sprzedaż detaliczna pozostałych nowych wyrobów prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.79.Z	Sprzedaż detaliczna artykułów używanych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.81.Z	Sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych prowadzona na straganach i targowiskach
47.82.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia prowadzona na straganach i targowiskach
47.89.Z	Sprzedaż detaliczna pozostałych wyrobów prowadzona na straganach i targowiskach
47.91.Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub Internet
47.99.Z	Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami
49.39.Z	Pozostały transport lądowy pasażerski, gdzie indziej niesklasyfikowany

49.41.Z	Transport drogowy towarów
49.42.Z	Działalność usługowa związana z przewodzkami
50.10.Z	Transport morski i przybrzeżny pasażerski
50.20.Z	Transport morski i przybrzeżny towarów
50.30.Z	Transport wodny śródlądowy pasażerski
50.40.Z	Transport wodny śródlądowy towarów
52.10.A	Magazynowanie i przechowywanie paliw gazowych
52.10.B	Magazynowanie i przechowywanie pozostałych towarów
52.21.Z	Działalność usługowa wspomagająca transport lądowy
52.29.B	Działalność śródlądowych agencji transportowych
52.29.C	Działalność pozostałych agencji transportowych
53.20.Z	Pozostała działalność pocztowa i kurierska
55.10.Z	Hotele i podobne obiekty zakwaterowania
55.20.Z	Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania
55.30.Z	Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe
55.90.Z	Pozostałe zakwaterowanie
56.10.A	Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne
56.10.B	Ruchome placówki gastronomiczne
56.21.Z	Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering)
56.29.Z	Pozostała usługowa działalność gastronomiczna
56.30.Z	Przygotowywanie i podawanie napojów
58.19.Z	Pozostała działalność wydawnicza
58.29.Z	Działalność wydawnicza w zakresie pozostałego oprogramowania
62.01.Z	Działalność związana z oprogramowaniem
62.02.Z	Działalność związana z doradztwem w zakresie informatyki
62.03.Z	Działalność związana z zarządzaniem urządzeniami informatycznymi
62.09.Z	Pozostała działalność usługowa w zakresie technologii informatycznych i komputerowych
63.11.Z	Przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność
66.21.Z	Działalność związana z oceną ryzyka i szacowaniem poniesionych strat
66.22.Z	Działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych
66.29.Z	Pozostała działalność wspomagająca ubezpieczenia i fundusze emerytalne
69.20.Z	Działalność rachunkowo-księgową;

	doradztwo podatkowe
70.21.Z	Stosunki międzyludzkie (public relations) i komunikacja
70.22.Z	Pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania
71.11.Z	Działalność w zakresie architektury
71.12.Z	Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne
71.20.A	Badania i analizy związane z jakością żywności
71.20.B	Pozostałe badania i analizy techniczne
73.11.Z	Działalność agencji reklamowych
73.12.A	Pośrednictwo w sprzedaży czasu i miejsca na cele reklamowe w radio i telewizji
73.12.B	Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach drukowanych
73.12.C	Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach elektronicznych (Internet)
73.12.D	Pośrednictwo w sprzedaży czasu i miejsca na cele reklamowe w pozostałych mediach
73.20.Z	Badanie rynku i opinii publicznej
74.20.Z	Działalność fotograficzna
74.30.Z	Działalność związana z tłumaczeniami
74.90.Z	Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, gdzie indziej niesklasyfikowana – w zakresie ograniczonym do kontroli dokumentów przewozowych, informacji dotyczących stawek za fracht; doradztwa w zakresie agronomii; doradztwa związanego z bezpieczeństwem
75.00.Z	Działalność weterynaryjna
77.11.Z	Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgonetek
77.12.Z	Wynajem i dzierżawa pozostałych pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
77.21.Z	Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego
77.22.Z	Wypożyczanie kaset wideo, płyt CD, DVD itp.
77.29.Z	Wypożyczanie i dzierżawa pozostałych artykułów użytku osobistego i domowego
77.31.Z	Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń rolniczych
77.32.Z	Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń budowlanych
77.33.Z	Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń biurowych, włączając komputery
77.34.Z	Wynajem i dzierżawa środków transportu wodnego
77.35.Z	Wynajem i dzierżawa środków transportu lotniczego –

	w zakresie ograniczonym do wynajmu balonów bez załogi
77.39.Z	Wynajem i dzierżawa pozostałych maszyn, urządzeń oraz dóbr materialnych, gdzie indziej niesklasyfikowane
78.10.Z	Działalność związana z wyszukiwaniem miejsc pracy i pozyskiwaniem pracowników
78.20.Z	Działalność agencji pracy tymczasowej
78.30.Z	Pozostała działalność związana z udostępnianiem pracowników
79.11.A	Działalność agentów turystycznych
79.11.B	Działalność pośredników turystycznych
79.12.Z	Działalność organizatorów turystyki
79.90.A	Działalność pilotów wycieczek i przewodników turystycznych
79.90.B	Działalność w zakresie informacji turystycznej
79.90.C	Pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji, gdzie indziej niesklasyfikowana
80.10.Z	Działalność ochroniarska, z wyłączeniem obsługi systemów bezpieczeństwa
80.20.Z	Działalność ochroniarska w zakresie obsługi systemów bezpieczeństwa
80.30.Z	Działalność detektywistyczna
81.21.Z	Niespecjalistyczne sprzątanie budynków i obiektów przemysłowych
81.22.Z	Specjalistyczne sprzątanie budynków i obiektów przemysłowych
81.29.Z	Pozostałe sprzątanie
81.30.Z	Działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni
82.11.Z	Działalność usługowa związana z administracyjną obsługą biura
82.19.Z	Wykonywanie fotokopii, przygotowywanie dokumentów i pozostała specjalistyczna działalność wspomagająca prowadzenie biura
82.30.Z	Działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów
82.92.Z	Działalność związana z pakowaniem
82.99.Z	Pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej, gdzie indziej niesklasyfikowana – w zakresie ograniczonym do usług stenografii, stenotypii; usług przyjmowania telefonów
85.10.Z	Wychowanie przedszkolne
85.32.A	Technika – wyłącznie w zakresie szkół zawodowych dla dorosłych poniżej poziomu uniwersyteckiego, włączając szkoły nauki jazdy dla zawodowych kierowców; kształcenia ludzi dorosłych, tj. osób, które nie podlegają obowiązkowej edukacji

85.32.B	Zasadnicze szkoły zawodowe – wyłącznie w zakresie szkół zawodowych dla dorosłych poniżej poziomu uniwersyteckiego, włączając szkoły nauki jazdy dla zawodowych kierowców; kształcenia ludzi dorosłych, tj. osób, które nie podlegają obowiązkowej edukacji
85.51.Z	Pozaszkolne formy edukacji sportowej oraz zajęć sportowych i rekreacyjnych
85.52.Z	Pozaszkolne formy edukacji artystycznej – w zakresie ograniczonym do działalności szkół tańca i instruktorów tańca
85.53.Z	Pozaszkolne formy edukacji z zakresu nauki jazdy i pilotażu
85.59.A	Nauka języków obcych
85.59.B	Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane
86.90.A	Działalność fizjoterapeutyczna
87.20.Z	Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób z zaburzeniami psychicznymi
87.30.Z	Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych
87.90.Z	Pozostała pomoc społeczna z zakwaterowaniem
88.91.Z	Opieka dzienna nad dziećmi
90.01.Z	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych – w zakresie ograniczonym do działalności cyrkowej
91.01.A	Działalność bibliotek
93.11.Z	Działalność obiektów sportowych
93.12.Z	Działalność klubów sportowych
93.13.Z	Działalność obiektów służących poprawie kondycji fizycznej
93.19.Z	Pozostała działalność związana ze sportem
93.21.Z	Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki

93.29.Z	Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna
95.12.Z	Naprawa i konserwacja sprzętu (tele)komunikacyjnego – w zakresie ograniczonym do naprawy telefonów przenośnych i kamer
95.21.Z	Naprawa i konserwacja elektronicznego sprzętu powszechnego użytku
95.22.Z	Naprawa i konserwacja urządzeń gospodarstwa domowego oraz sprzętu użytku domowego i ogrodniczego
95.23.Z	Naprawa obuwia i wyrobów skórzanych
95.24.Z	Naprawa i konserwacja mebli i wyposażenia domowego
95.25.Z	Naprawa zegarów, zegarków oraz biżuterii
95.29.Z	Naprawa pozostałych artykułów użytku osobistego i domowego
96.01.Z	Pranie i czyszczenie wyrobów włókienniczych i futrzarskich
96.02.Z	Fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne
96.03.Z	Pogrzeby i działalność pokrewna
96.04.Z	Działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej
96.09.Z	Pozostała działalność usługowa, gdzie indziej niesklasyfikowana

*Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. z 2008 r. Nr 85, poz.519)

